

de textos memorialístics com el que li va dedicar l'autor de *La punyalada* amb motiu de la mort del poeta de Folgueroles —i que Tayadella dóna a conèixer per primera vegada. El segon és presentar documentació inèdita relacionada amb aquesta relació: les cartes creuades entre Joaquim Vayreda i Verdaguer en què aquest darrer demana al pintor olotí que il·lustri el poema èpic *Canigó*, cosa que no va esdevenir; o bé les dues versions del cant I del mateix poema i que són un material d'una gran importància per a una futura edició crítica del text. La darrera secció també reproduceix un únic article: «L'Exposició Universal de 1888 i la literatura», que va veure la llum en un llibre commemoratiu del centenari de l'esdeveniment. Tayadella se cenyeix a l'edició dels Jocs Florals d'aquell any, presidits per la reina regent d'Espanya, i que va revestir un caràcter extraordinari; les composicions premiades, tanmateix van ser d'una escassa vàlua malgrat que Tayadella no s'està de remarcar el relat *Los millones del Farinaire*, de Lluís B. Nadal, per la seva similitud argumental —no pas per la qualitat— amb *La febre d'or*, de Narcís Oller.

El discurs interpretatiu que es desplega amb la lectura dels treballs que integren *Sobre literatura del segle XIX*, malgrat les inevitables repeticions i les distintes intencions amb què van ser redactats, permet endinsar-nos en l'obra d'uns autors —romàntics i realistes— que van intentar aportar, amb desigual fortuna, el seu gra de sorra al procés de modernització de la cultura catalana. L'honestetat i el rigor cien-

tífic amb què Tayadella va concebre aquests estudis fan que, malgrat els anys transcorreguts, siguin encara una font privilegiada per a poder continuar treballant aspectes essencials d'un món tan apassionant com és el de la literatura catalana vuitcentista.

Josep CAMPS ARBÓS
(Universitat Oberta de Catalunya)

Reivindicació i celebració dels Jocs Florals de Barcelona (1859-2009)

Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Modernització i romanticisme. Edició de Josep M. Domingo. Barcelona: Museu d'Història de Barcelona, 2011. Conté CD amb música de l'època.

Joc literari i estratègies de representació. 150 anys dels Jocs Florals de Barcelona. A cura de Josep M. Domingo. Barcelona: IEC / Societat Catalana de Llengua i Literatura, 2013 (llibre imprès) / 2012 (llibre digital disponible a <<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000190/00000051.pdf>>).

L'any 2009, amb motiu de la celebració dels 150 anys de la restauració del certamen dels Jocs Florals de Barcelona, es dugueren a terme diverses activitats per commemorar l'efemèride, algunes de les quals —conferències, jornades o exposicions— han estat publicades recentment, com per

exemple el catàleg de l'exposició *Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Modernització i romanticisme* l'any 2011 o els treballs de les Jornades Internacionals «150 anys dels Jocs Florals de Barcelona», el 2012 i 2013.

En primer lloc, cal destacar l'exposició *Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Modernització i romanticisme*, entre el juliol de 2009 i el març de 2010, que tingué seu al Museu d'Història de Barcelona (MUHBA). Al mateix MUHBA, i en el marc d'aquesta celebració es pronunciaren les conferències «La gènesi dels Jocs Florals», d'Andreu Freixes, «Literatura, ideologia i política. A través de la història dels Jocs Florals», de Ramon Pinyol i Torrents, «Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Literatura, modernització urbana i representació col·lectiva», de Josep M. Domingo, i «Barcelona als Jocs Florals de Barcelona. Mitificació i reflexió», de Francesc Codina. L'any 2011, el MUHBA, l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut de Cultura publicaren, amb el títol homònim de l'exposició, un volum que incloïa les tres primeres conferències, citades amb anterioritat, el catàleg de l'exposició i s'afegien l'article «Les músiques dels Jocs Florals de 1859» de Francesc Cortès —ampliació de les apuntacions que es feien a l'exposició i de les notes que li serviren de presentació del concert del 12 de novembre de 2009—, una cronologia dels «Jocs Florals de Barcelona, 1859-1925», signada per Domingo —curador, també, del volum— i M. Àngels Verdaguer, i una «Bibliografia», de la mà, també, de la doctora Verdaguer. El llibre inclou

un CD que reproduceix el concert que se celebrà a la sala Martí l'Humà del MUHBA el novembre de 2009, que s'ha de posar en relació amb l'article esmentat de Cortès.

Pel que fa als estudis, amb títol homònim de les conferències, són dedicats a tres etapes ben diferenciades: el primer, d'Andreu Freixes, s'ocupa d'estudiar com van néixer els Jocs Florals de Barcelona a partir de la tenacitat i persistència d'alguns dels ideòlegs, del sentiment d'analogia amb el certamen medieval o del naixement d'una consciència renaixentista, fent especial esment a la recuperació llibresca del concurs literari, al certamen de l'Acadèmia de Bones Lletres i a la incorporació de Víctor Balaguer i Antoni de Bofarull en el primer grup d'organitzadors. El segon article, de Josep M. Domingo, es proposa entendre i comprendre la restauració dels Jocs l'any 1859, fent un cop d'ull als antecedents, i passant també pel context històric i cultural del anys precedents. L'estudi de Ramon Pinyol és dedicat al constant joc entre literatura, ideologia i política que hi hagué al consistori des del seu naixement, i ho il·lustra centrant-se en els dos concursos literaris celebrats el 1888, en l'expansió i imitació del certamen flouresc —dels quals destaca els de Girona, Lleida, València, els celebrats el 1908 per commemorar el centenari de la batalla del Bruc a Igualada, Manresa i el Bruc—, en els Jocs que va prohibir el poder militar —els del 1902 de Barcelona, celebrats, posteriorment, a Sant Martí del Canigó, els dels anys de grisor de la dictadura de

Primo de Rivera, i els dels anys de la guerra fins a la transició. L'últim text, degut a Francesc Cortès, és un repàs a la importància i significació de la música al certamen barceloní del 1859, des de la tria del repertori i dels músics fins a la significació de les músiques seleccionades; així mateix, també parla de la funció de la música en altres actes socials, com per exemple en la visita de Maria Cristina de Borbó el 1844, en la representació de l'òpera *Arnaldo di Erill* de Nicolau Guanyabens (1859) o en els salons burgesos.

En segon lloc, ens ocuparem del volum *Joc literari i estratègies de representació. 150 anys dels Jocs Florals de Barcelona*, a cura de Josep M. Domingo i publicat per la Societat Catalana de Llengua i Literatura en edició digital el desembre de 2012 i en edició impresa el febrer de 2013, al volum 7 de la col·lecció «Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura». El llibre recull les aportacions dels qui participaren l'any 2009 a les Jornades Internacionals «150 anys dels Jocs Florals de Barcelona», que tingueren lloc a l'Institut d'Estudis Catalans els dies 12 i 13 de novembre de 2009.

L'obra està dividida en tres apartats. La primera part —que inclou els articles «Relaciones entre galleguismo y catalanismo (1840-1918)» de Justo Beramendi, «Lei primiers Juecs floraus en Provença au sègle XIX^{em}: modernitat e nostalgia» de Jean-Yves Casanova, «Certs aires de música popular catalana antiga: la identificació de la catalanitat a través de la música al 1859» de Francesc Cortès, «Les corts d'amor en la gènesi del projecte floralesc. La

redescoberta del certamen medieval» d'Andreu Freixes i «Creació artística i patrimoni cultural a l'època dels Jocs Florals» de Pilar Vélez — està dedicada a l'estudi extern dels Jocs Florals. Això vol dir a les relacions culturals i/o artístiques dels primers homes que actuaren en l'esmentada institució. Així, els dos primers textos posen en relació la intel·lectualitat catalana, amb els seus homòlegs gallecs i occitans: per una banda, Justo Beramendi estudia la influència que el nacionalisme català exercí sobre el gallec; per l'altra, Casanova se centra en l'ascendència dels primers Jocs Florals occitans sobre els catalans. El tercer i el cinquè, deguts a Cortès i Vélez, estableixen punts de connexió entre els Jocs i les altres arts. El primer se centra a historiar la importància de la música catalana en relació als certàmens floralescos; la segona desglossa els lligams que hi ha entre la literatura, la història i l'art. El quart treball d'aquesta primera part, d'Andreu Freixes, posa en relació el certamen medieval i el renai-xencista i exposa com aquest darrer llegia els seus predecessors.

La segona part, en què tots els estudis són dedicats a estudiar un element en concret dels Jocs Florals de Barcelona, és encapçalada per «*L'Arca Santa de nostres riques tradicions: Poesia popular i rondallística a Catalunya (1841-1866)*», de Josep M. Pujol, on l'autor estudia la formació i la funció de la poesia popular i les rondalles en l'imaginari de la literatura catalana del XIX; comença repassant els antecedents i la influència de Herder, i acaba estudiant els personatges més

importants: Manuel Milà i Fontanals, Francesc Pelai i Briz, i Terenci Thos i Codina.

El segon treball, «Valencians als Jocs Florals de Barcelona (1862-1893)», de Rafael Roca Ricart gira entorn de la presència dels poetes i els intel·lectuals valencians als Jocs Florals de Barcelona. Roca demostra, d'una banda, la voluntat dels barcelonins d'expandir la seva tasca i de palesar la unitat cultural, lingüística i literària dels territoris de parla catalana; i de l'altra el que significà pels valencians aquesta obertura: impuls, reconeixement a l'esforç, prestigi, i estímuls a continuar amb la feina, i un eixamplament dels cercles d'influència. El doctor Roca ens ofereix en apèndix els discursos dels escriptors valencians pronunciats als Jocs Florals de Barcelona entre el 1868 i el 1885.

Si Roca s'ocupa dels intel·lectuals valencians, Margalida Tomàs s'encarrega dels autors mallorquins a «Els Jocs Florals de Barcelona i la literatura mallorquina del segle XIX», dedicat a estudiar, tal com diu l'article, les relacions, intermitents i inestables, entre els Jocs Florals de Barcelona i els escriptors mallorquins. Ho fa, però, amb un enfocament bidireccional: d'una banda estudia el «com, quan i per què hi participaren els autors mallorquins i què hi aportaren» (p. 250), i de l'altra quina va ser la incidència dels Jocs Florals per a l'evolució de la literatura mallorquina del segle XIX.

Segueix aquest text, el de M. Àngels Verdaguer, «Jacint Verdaguer i els Jocs Florals de Barcelona. De la plataforma a la mitificació», dedicat a

resseguir la història de la relació, que divideix en tres etapes —mitificació, desmitificació i remitificació—, entre Jacint Verdaguer i els Jocs Florals. Una relació recíproca: Verdaguer utilitzà els Jocs com a plataforma d'expansió, impuls i reconeixement; i aquests utilitzaren el seu nom com a reclam per a la participació. Com diu l'autora, Verdaguer fou per als Jocs el model de poeta que buscaven, i, per a Verdaguer, els Jocs foren la institució que l'acollí i que el va convertir en símbol i referent.

Ramon Pinyol, a «Els dos Jocs Florals de Barcelona de 1888», focalitza el seu punt d'interès en la problemàtica que envoltà els Jocs de 1888, i la divisió que patiren al seu si, i que acabà amb la celebració de dos certàmens paral·lels —els oficials i els alternatius— però ideològicament oposats. Així mateix, en un primer punt, repassa com es constituïren els dos cossos de mantenidors i el paper que hi jugà Marcelino Menéndez Pelayo. Més endavant se centra a historiar l'escissió que visqué el certamen i, finalment, la celebració de les dues festes.

Tanca aquesta segona part «La crítica de la Restauració i els Jocs Florals de Barcelona», de Rosa Cabré i Monné, en què l'autora es centra, com diu el títol, en el període de la Restauració i en la idea de progrés que tenien intel·lectuals d'aquell temps com Sardà, Yxart, Perés, Roca i Roca, Almirall o Felip B. Navarro. La pregunta que es formula Cabré és com aquests crítics, a cavall de la crisi del romanticisme i la recepció del realisme i el naturalisme, van «compaginar

[...] el respecte per la tradició literària i catalanista i les exigències estètiques de la modernitat» (p. 356), i com això es podia encabir al certamen dels Jocs Florals.

La tercera part, que clou el llibre, està formada, tan sols, per l'article «Els certàmens floralescos en el procés de construcció de la cultura del catalanisme: els casos de Girona, d'Olot i de l'Empordà», degut a Margarida Casacuberta. La professora gironina analitza de manera paral·lela els tres certàmens literaris del títol de l'article. Diferents entre si en la seva essència —el certamen olotí era de caràcter regionalista i tradicionalista, els empordanesos, progressistes, i el gironí, fills del certamen de l'Associació Literària—, en les aspiracions (ella en diu «ambició») i en els resultats obtinguts, tots tres són estudiats des d'una òptica ideològica i en termes socioculturals.

Finalment, de tota la producció fruit de la celebració dels 150 anys dels Jocs Florals, convé recordar també les magnífiques edicions en facsimil dels volums *Jocs Florals de Barcelona en 1859* —amb pròleg i amb vint interessants «Documents i testimonis» a cura de Josep M. Domingo—¹ i *Homenatge*

1. Entre aquests documents i testimonis, hi ha textos de Joan Cortada (1840), Joaquim Rubió i Ors (1841, 1859 i 1877), Víctor Balaguer (1851), Antoni de Bofarull (1854), Alexandre du Mège (1857), Nemesio Fernández Cuesta (1859), August Tell (1859), Ignasi Ramon Miró (1859), Gaietà Cornet i Mas (1859), Fran-

als Jocs Florals de Barcelona any LXVII de llur restauració —amb pròleg de Joaquim Molas titulat «Jocs Florals, 1925»—, publicats, tots dos, per Punctum, el Grup d'Estudi de la Literatura del Vuit-cents i la Diputació de Barcelona, a Lleida l'any 2009, a la col·lecció «El Vuit-cents», amb els números 4 i 5 respectivament.

Pol SERRABASSA PUNTÍ
(Universitat de Vic)

Una visió actual de Teodor Llorente

ROCA, Rafael (ed.). *Teodor Llorente, cent anys després*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2012, 296 p. («Symposia Philologica»; 23)

«Cent anys després de la seva mort, l'escriptor Teodor Llorente i Oliveres (València, 1836-1911) arriba fins a nosaltres com un personatge complex, polièdric i, segons com, polèmic; com un clàssic contemporani que continua despertant sentiments encontres i passions diverses» (Roca, 2012: 73). Justament aquests ingredients són els que conformen el volum *Teodor Llorente, cent anys després*, que analitza, per mitjà de treballs d'erudits i d'estudiosos de la literatura renaixencista

cesc P. Briz (1884) i Jaume Collell (1908). A més d'articles i cròniques a la premsa, i la Convocatòria i el Reglament del Consistori dels Jocs Florals de Barcelona de 1859.